

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Pedagogická fakulta

Ústav pedagogiky a sociálních studií

Bakalářská práce

Eliška Velíková

**HISTORIE ŠKOLY JANA AMOSE KOMENSKÉHO V KOMNI
HISTORY OF THE JAN AMOS COMENIUS SCHOOL IN KOMŇA**

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci zpracovala samostatně a použila jsem prameny uvedené v seznamu literatury.

V Olomouci dne _____

Eliška Velíková

Děkuji paní Mgr. Evě Dvořákové Kaněčkové, Ph.D., za nápady, čas, cenné rady a trpělivost, které mi v průběhu zpracování bakalářské práce věnovala. Také děkuji OÚ Komňa za poskytnutí důležitých pramenů. A v neposlední řadě děkuji rodině a příteli za podporu ve studiu.

Obsah

1	ÚVOD	5
1.1	ZHODNOCENÍ AKTUÁLNÍHO STAVU ZKOUMANÉ PROBLEMATIKY	6
2	HLAVNÍ MEZNÍKY VÝVOJE	9
2.1	RAKOUSKO-UHERSKÉ ŠKOLSTVÍ 1869-1920.....	9
2.1.1	<i>Obecná historie školství</i>	9
2.1.2	<i>Historie obecné školy v Komni</i>	11
2.1.3	<i>Porovnání</i>	12
2.2	ŠKOLSTVÍ V DOBĚ PRVNÍ REPUBLIKY 1920-1938	12
2.2.1	<i>Obecná historie školství</i>	12
2.2.2	<i>Historie obecné školy v Komni</i>	14
2.2.3	<i>Porovnání</i>	15
2.3	ŠKOLSTVÍ V OBDOBÍ DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLKY 1938-1948	16
2.3.1	<i>Obecná historie školství</i>	16
2.3.2	<i>Historie obecné školy v Komni</i>	17
2.3.3	<i>Porovnání</i>	20
2.4	VÍTĚZNÝ ÚNOR A OBDOBÍ KOMUNISMU 1948-1989	20
2.4.1	<i>Obecná historie školství</i>	21
2.4.2	<i>Historie národní školy v Komni</i>	22
2.4.3	<i>Porovnání</i>	24
2.5	OD SAMETOVÉ REVOLUCE 1989 AŽ PO SOUČASNOST	25
2.5.1	<i>Obecná historie školství</i>	25
2.5.2	<i>Historie základní školy v Komni</i>	27
2.5.3	<i>Porovnání</i>	28
3	ZÁVĚR	30
	SEZNAM LITERATURY A PRAMENŮ	32
	ANOTACE	35

1 Úvod

Jako téma své bakalářské práce jsem si vybrala Základní školu Jana Amose Komenského v Komni. Komňa je mojí rodnou vesnicí a znám ji velice dobře. Chodila jsem zde do mateřské školy i na první stupeň základní školy. Díky zpracování a prozkoumání archivů jsem se dozvěděla plno zajímavých a nových zdrojů, které se nachází v knihovnách, archivech, škole i v místním muzeu. S kronikami a vzácnými rukopisy budu muset pracovat velmi opatrně, jelikož je to velmi významná památka pro komenského školství. Poté pak nastudované zdroje porovnáám, zanalyzuju a uspořádám.

Metodologie práce je založena na metodě přímé, kdy získávám informace bezprostředně ze studia pramenů, ve kterých jsou informace přímo obsaženy. Tato metoda se využívá z pramene, který je chronologicky zapsán. Fáze provedení výzkumu jsou následující. Nejprve si zvolím téma, cíle tématu, poté zpracuji dosavadní zhodnocení aktuálního stavu zkoumané problematiky, shromáždím potřebné prameny k vypracování práce. Další krok je studium literatury a její formulace, postupně si budu zapisovat poznatky, důležité body a vznikne první verze práce. Jako poslední zhotovím plnou verzi práce, doplněnou o všechny podrobnosti a poznatky získané v průběhu bádání.

Cílem práce bude popsat a analyzovat hlavní mezníky vývoje Základní školy v Komni na pozadí makrohistorického vývoje českého školství. Prvním krokem bude stanovení významných mezníků, mezi které patří založení školy, právní změny a legislativa, politické změny a změny v oblasti společenského žití. Další krok bude obsahovat porovnání obecného vývoje českého školství a školství v obci Komňa, kdy se zaměřím na zlomové okamžiky a na následky jednotlivých celospolečenských událostí.

Abych těchto cílů dosáhla, budu si muset nastudovat obecnou historii školství v českých zemích. Poté navštívím okresní archiv v Uherském Hradišti, kde budu bádát v kronikách Základní školy v Komni a v kronikách obce Komňa. Následně se budu muset zaměřit na školní knihovnu v Komni a prostudovat výroční zprávy školy.

V konkrétních kapitolách, podkapitolách a oddílech se poté budu věnovat důležitým mezníkům, které pro české školství znamenaly mnoho změn. Nejprve ve stručnosti zmíním sociálně obecný kontext doby a v následujících podkapitolách rozeberu makrohistorii školství a mikrohistorii školství v Komni. Vždy bude poslední oddíl obsahovat porovnání těchto dvou měřítek. Mezníky a tedy podkapitoly budou následující: 1869-1920, 1920-1938, 1938-1948, 1948-1989 a 1989- současnost.

V mikrohistorii nezmíním pouze změny z důsledku změn celospolečenských, ale také vzkvétání školy, její přestavby a jak to asi vypadalo na velmi malé vesnici za určité doby.

Historie školy je pro mě velmi zajímavá a představa některých situací v obci Komňa, jsou pro mě k neuvěření. Spoustu zpráv se k občanům ani nedostalo, do doby než přišel rozhlas. Těším se, až najdu důležité situace a změny v jednotlivých obdobích, které bych vůbec nečekala.

1.1 Zhodnocení aktuálního stavu zkoumané problematiky

Aktuální stav zkoumané problematiky je psán ve formě náhledu do dosavadních prací na téma historie školství, zejména na školách v okrese Uherské Hradiště, kam spadá i škola Jana Amose Komenského v Komni, popřípadě ve zlínském kraji. Aktuální stav zkoumané problematiky se nezaměřuje pouze na základní školy, ale také na základní umělecké, či mateřské, které byly taktéž ovlivněny důležitými mezníky v historii školství. Mnoho z těchto prací či publikací mi ukázalo, že se vlastně historie neustále opakuje, například epidemie, kdy musely být žáci doma. Našla jsem velmi málo prací na toto téma v okrese Uherské Hradiště, avšak každá škola či obec disponuje stručným přehledem historie, které jsou jednoduše dohledatelné na stránkách organizace. Většinou jsem objevila pouze historie obcí či měst nikoliv škol. V mnoha zdrojích této problematiky jsem se inspirovala k uchopení práce a otevření doposud analyticky nezpracovaného tématu školy v obci Komňa.

Asi nejbližší prací, kterou jsem objevila je Historie školství Základní školy T. G. Masaryka v Bojkovicích od autorky Hany Savarové. Město Bojkovice se nachází asi pět kilometrů od obce Komňa a proto jsou si školy, historie a situace tak blízké. Práce pojednává nejen o obsáhlé historii školy, ale také o městě či samotném T. G. Masarykovi. K sepsání práce autorka použila školní a městské kroniky z Okresního archivu v Uherském hradišti, internetové zdroje či související literaturu o Bojkovicích. Nechybí zde i fotografie z 18. století nebo například fotografie T. G. Masaryka při návštěvě Bojkovic 15. července 1933. Hana Savarová se inspirovala především v závěrečné práci o historii školy v Bojkovicích z roku 1998, s jejíž autorkou spolupracovala a autorka jí byla nápomocná při zajištění archivních materiálů či poskytnutí rad a podnětů.

Z jednoho důležitého historického mezníku, a to 1918-1945, vyplývá odborná práce Bc. Alžběty Luňákové, která zkoumá vývoj školství ve spádové obci Bílovice na Uherskohradištsku a v okolních obcích Topolná, Kněžpole, Mistřice, Javorovec

a Nedachlebice. Autorka zmiňuje, že se jednalo o velmi podobný vývoj, školy stejně začaly po vzniku republiky rozkvétat a ve 30. letech je zasáhla krize, kdy těžce nesly tíhu okupace naší země. V této diplomové práci také nalezneme těžké chvíle, kdy školy musely výuku přerušit například kvůli epidemiím.

Jako přehled všech školních kronik neboli kategorizace pramenů všech škol v okrese Uherské Hradiště, píše Ludmila Šišáková z roku 2014. Soupis zahrnuje všechny školní kroniky od roku 1811 po rok 2003. Jejich počet je přes 280 z celkového počtu 84 měst a obcí. Jsou zde zmíněny a následně komplexně rozebrány všechny školní kroniky, které jsou uloženy ve Státním okresním archivu Uherské Hradiště. Autorka zde zmiňuje i kroniky tříd či zlaté knihy (knihy cti), kroniky spolků, například Pionýr, nebo různých organizací při škole (SRPŠ) a další speciální kroniky (sportovní kronika). Jako doplnění tématu kronik je zmíněno i kronikářství, jeho metody a řízení kronikářské práce, výchovným působením či odborným využitím kronik. Práce také okrajově obsahuje vývoj a organizaci školství, důležité mezníky a všechny změny, které se odehrály. Součástí obecné historie o školství jsou také osobnosti pedagogiky a jejich krátký popis a vliv.

Téma vývoj školství se objevuje v práci Romana Hlavačky, který píše o Historii napajedelské školy v letech 1869-1948, která je napsána v roce 2020. Hlavním cílem této práce je objasnit, jak fungovala Základní škola v Napajedlích ve vymezeném období. Jsou zde zmíněny i celospolečenské změny ve školství, které působily na zdejší školu. Roman Hlavačka ve své práci dále zmiňuje úroveň vzdělanosti žáků ve vybraných obdobích a jaký na ně měla dopad odlišná doba. Myslím si, že se zde samozřejmě neposuzovaly pouze známky, ale i vlivy působící na psychiku, podle nichž žáci byli nebo nebyli vzdělávání schopní, například v průběhu druhé světové války, kdy to bylo psychicky velmi náročné.

Ve stejném duchu, a to historie školy, píše Bc. Eva Petruželová, která se zabývá vznikem a jednotlivými obdobími až po současnost u Základní umělecké školy v Rožnově pod Radhoštěm z roku 2020. V práci se objevuje postupný počet žáků, změny v názvu školy, změny v učitelském sboru, které ovlivňovali důležité linky české pedagogické historie. Práce se také zabývá současným stavem Základní umělecké školy Rožnov pod Radhoštěm, jejím sídlem a jejími pobočkami, které škola organizuje.

Velmi výstižným a podobným způsobem se objevuje historie školství v bakalářské práci Vendulky Houškové. Práce je napsána od počátku obce v Blatnici pod Svatým Antonínkem, až po 21. století. Obec se nachází na hranici zlínského a jihomoravského kraje. Dále je v práci zmapovaná historie základní školy a mateřské

školy. Autorka používala výhradně archivní prameny, ze kterých si vymezila důležité mezníky školy.

Jako shrnutí zhodnocení aktuálního stavu zkoumané problematiky vidím, že o historii školství v okrese Uherské Hradiště není mnoho článků ani publikací. Práce, které jsem objevila v průběhu zkoumání aktuálního stavu, jsou většinou akademického původu, v podobě kvalifikačních prací, které jsou pro mě velkou inspirací.

2 Hlavní mezníky vývoje

2.1 Rakousko-Uherské školství 1869-1920

V první kapitole uvádím vývoj školství v letech 1869-1920, jak v kontextu obecném, tak v kontextu mikrohistorickém.

V tomto období byla česká země součástí Rakouska-Uherska, které bylo habsburskou hamonarchií. Zároveň na začátku 20. století vypukla první světová válka a na konci tohoto období byla založena první Československá republika. Všechny tyto politické změny měly vliv na vývoj českého školství.

2.1.1 Obecná historie školství

Největší reformy zaznamenalo české školství za vlády Marie Terezie a jejího syna Josefa II., které přetrvávaly s menšími změnami až do roku 1869. V průběhu devatenáctého století, přetrvává střet státní a církevní moci v školské oblasti v českých zemích, ale i přesto bylo toto období klidné a téměř bez změn. (Kasper, 2008)

Zásadní změny ve školství, přinesl Hasnerův zákon, který byl přijat 14. května roku 1869. Tento zákon upravoval základní školství. Zavedl osmiletou povinnou školní docházku od šesti do čtrnácti let, rozšířil výuku o nové vyučovací předměty (nauka z přírody, zeměpis, dějepis, nauka o tvarech měřických, kreslení, tělocvik, zpěv a pro dívky ženské ruční práce), ale také stanovil pravidla, která zabezpečovala pravidelné platy vyučujících a sociální podporu. Zákon stanovil i vzdělání učitelů, kteří museli absolvovat čtyřleté učitelské ústavy a poté se samostatně vzdělávat v učitelských kursech na univerzitách nebo pomocí pedagogických časopisů, konferencí či knihoven. Upravoval navíc i sociální postavení učitelů, učitelky nesměly po provdání vyučovat, byl to takzvaně učitelský celibát, který se zrušil až po vzniku samostatného československého státu v roce 1919. Autory zákona byli ministr Leopold Hasner, profesor Adolf Beer a sekční šéf Julius Antonín Glaser. K Hasnerovu zákonu byl vydán v srpnu 1870 Školní a vyučovací řád, který byl platný až od roku 1905. Obsahoval předpisy o návštěvě školy, rozdělení školního roku, propouštění ze školy, o školní kázni (zakazoval tělesný trest),

povinnostech učitele, vyučování, pomůckách, učitelských setkání, vysvědčení a tak dále. (Kasper, 2008), (Veselá, 1992)

Vyučovalo se na školách obecných a měšťanských. O obecných školách pravil zákon: „Školy obecné zřízeny jsou k tomu, aby dívky v mravnosti a nábožnosti vychovávaly, ducha jejich vyvíjely, známostí a zběhlostí, jichž mají k dalšímu vzdělání v životě potřebí, jim poskytovaly a byly základem, aby z nich stali se hodní lidé a občané.“ Obecné školy byly hlavně na vesnicích, kde bylo málo prostoru pro mnoho učeben, proto se vyučovalo smíšeně, například spojení druhého a třetího ročníku. Naopak měšťanské školy byly zřizovány zákonem, který pravil: „Školy měšťanské zřízeny jsou k tomu, aby poskytovaly těm, kteří nechodí do školy střední, vzdělání vyššího, nežli jest to, jehož mohou na obyčejné škole obecné.“ Tyto školy byly zejména ve městech, každý ročník měl svoji učebnu a vyučovalo se zde více předmětů. (Kasper, 2008)

České školství také ovlivnily psychologické a filozofické směry. Mezi filozofické patřil zejména pozitivismus, který měl zásadní vliv na rozvoj společenských a přírodních věd. Českým představitelem pozitivismu ve filozofii byl T. G. Masaryk a v pedagogice, psychologii Jan Mrazík a Josef Úlehla, který viděl v pozitivismu základ školy ve zkušenosti, proto netrval na teoretickém učení, ale na vlastní zkušenosti žáka. Do psychologických směrů se řadí Herbartova koncepce vyučování, která se opírá o asociační psychologii. Stanovil čtyři stupně vyučování, jasnost, asociace, systém, metoda. V tomto období se také formovalo světové reformně pedagogické hnutí, které se u nás objevilo až v pozdějších letech. (Kasper, 2008)

Na přelomu 19. a 20. století docházelo v Rakousku-Uhersku k radikalizaci veřejného života. Nespokojenost občanů se projevovala i v oblasti školství, kde probíhala značná stagnace. Nové školy se sice stavily, ale pouze z důvodu nárůstu obyvatel. I přesto byly školy značně přeplněny a ve třídách bylo osmdesát až sto žáků. První světová válka měla velký vliv na české školství. Ihned po vypuknutí se snížil počet tříd, byl nedostatek učitelů a některé školy byly v zimních měsících uzavřeny. Některé školní budovy byly uvolněny pro vojáky, kteří zde přebývali. Po skončení první světové války a rozpadu Rakouska-Uherska, vznikla první Československá republika, která znamenala pro české školství mnoho změn. (Veselá, 1992)

2.1.2 Historie obecné školy v Komni

První zmínka o škole v Komni je z roku 1781, při tamní farní lokálii. Prvním učitelem v Komni se stal Jan Werner. Vyučování probíhalo v obecním domku, který patřil panu Martinu Špiškoví. Do této školy docházelo přes sto dětí. Po bouřlivých změnách v monarchii se přesto začala stavět škola, která se slavnostně otevřela na začátku školního roku 1856-1857. První školní kronika se začala psát roku 1881, nadučitelem Juliem Machkem. Bohužel se tato kronika ztratila a existují jen nepatrné zmínky o chodu školy v tomto období. Dochovala se ale kopie žádosti z roku 1893, ve které obecní zastupitelstvo a komenská školní rada žádá císaře Františka Josefa o podporu na přístavbu školní budovy. V dopisu se psalo: „*Vaše Veličenstvo nejlepší milostivější císaři a králi! V nejhlubší pokoře podepsaná a vašemu Veličenstvo nejoddanější obec Komenská pol. okres Uherský Brod osměluje se přistoupiti k trůnu Vaší císařské Milosti a prositi za podporu na přístavbu budovy školní opírajíc se o následující důvody: Výnosem veysl. c. k. zem. šk. rady ze dne 22. prosince 1890 čís. 1288 byla zdejší dvoutř. škola na trojtřídní rozšířena s podmínkou by pro nově ustanoveného učitele svobodný byt zřízen byl a místnosti školní předepsané mi potřebami opatřeny byly. Zdejší škola čítá 248 žáků a místnosti stačí sotva 160 žákům; pročež s povolením veysl. c. k. zem. šk. rady již pátý rok pro množství žáků a nedostatek místa se v druhé třídě polodenně vyučuje. V hluboké úctě podepsaná m. šk. rada byla /nečitelné/vyzvána, by se /nečitelné/ všech národů Rakouských s nejpokornější prosbou: Vaše cis. a král Apoštolské Veličenstvo /nečitelné/ v neskonale své dobrotě naši obec obmyslilo. Žehnáme se a modlíme se aby milostivý Bůh vaší císařskou milost ještě dlouhá léta ku štěstí národů vašich zachovati ráčil. V Komně, dne 17. ledna 1893.*” Škola byla rozšířena. (Jančář, 2012)

Později se za tuto dobu ve škole udály pronikavé změny jak ve školství, tak i ve zdejší škole. Ze školy trojtřídní, kde se tísnilo přes 200 žáků, se vyvinula škola pětitřídní. Dvěma přístavbami byly opatřeny tři třídy, dva učitelské byty a kabinet. Kromě toho byla zřízena sborovna a nashromážděno mnoho učebních pomůcek. Bohužel mimo těchto světlých stránek přibýlo škole za posledních padesát let i mnoho špatných. Nejstarší, jednopatrová část školní budovy, nevyhovovala moderním požadavkům té doby a to zejména bezpečnostním, zdravotním i estetickým. Ve škole chybí tělocvična, kuchyně a školní dílny. Za doby první světové války se bohužel nedochovalo více spisů, či školních a kronikářských záznamů. (Obecná škola Komňa, 1881)

2.1.3 Porovnání

I přesto, že byla první škola založena již v roce 1781, nejsou o ní dochovány žádné záznamy. Z tohoto důvodu není možné porovnání školství v Komni s obecným školstvím až do roku 1869.

Jak jsem již zmiňovala v první podkapitole, v roce 1869 došlo k zásadním změnám v českém školství díky Hasnerově zákonu. Tento zákon zasáhl i obecnou školu v Komni. Kdy i zde byla zavedena osmiletá školní docházka pro děti od 6 do 14 let a byly i zde rozvinuty školní osnovy. Provoz školy byl nadále placen z peněz občanů, které platili dle počtu dětí školou povinných.

Jak je již uvedeno výše, z první světové války nebyly dochovány žádné záznamy o obecné škole v Komni, tudíž není možné porovnat s obecným školstvím v českých zemích.

2.2 Školství v době první republiky 1920-1938

V další podkapitole píšu o obecném školství v letech 1920-1938 a o školství v Komni.

Občané se seznamovali s novým demokratickým systémem první Československé republiky. Zároveň se vzpamatovávali s nepříjemnými pozůstatky z první světové války. Také život ovlivnila světová hospodářská krize. Toto období zakončuje Mnichovská dohoda.

2.2.1 Obecná historie školství

V poválečném období se stát snažil do školství promítnout demokratické ideje. Soustředil se zejména na centralizaci školství a potlačení vlivu církve, modernizaci a kvalifikaci vyučujících. Tyto snahy byly také doprovázeny usilováním o větší počestění škol, jelikož byly z minulosti postaveny na základech z období habsburské monarchie. (Veselá, 1992)

Obsah školské struktury se i přes snahy nijak zvlášť od doby rakouské monarchie nezměnil, stále se navazovalo na Hasnerův zákon. Až v roce 1922 byl přijat takzvaný

malý školský zákon. Tento zákon ale také nepřinesl mnoho změn, jen používání označení občanské školy pro školy měšťanské, zavedení povinného předmětu občanská nauka a výchova, poté náboženství (nebylo povinné pro všechny žáky), čtení a psaní, jazyk vyučovací, matematika, přírodopis, přírodopis, zeměpis a dějepis, kreslení, zpěv, ruční práce a tělesná výchova. Na některých školách se také vyučovala nauka o domácím hospodářství. Velká kritika padla na takzvaně vnitřní život školy, kdy učitelé dostatečně nerespektovali individualitu žáka, přetěžovali žákův intelekt a vedli je k nedostatečné participaci na rozhodování o chodu školy. (Kasper, 2008)

Tvůrci tohoto zákona si tímto kladli za cíl sjednotit podmínky na všech školách v Československu.

Jak je již výše zmíněno, nauka o náboženství nebyla povinná pro všechny žáky. Ti, kteří byli bez vyznání nebo byli součástí církve, která nebyla státem uznána, byli výuky o náboženství zcela zproštěni. I tento krok státu byl motivován snahou o demokratizaci školství. (Veselá, 1992)

Snahy o reformu školství byly, ale nejednalo se o žádné zásadní hnutí a většinou se neuskutečnily. Zásadní přínos vnesl do pedagogiky až Václav Příhoda. Podle něj tehdejší školní systém nebyl demokratický, protože ve výběru studia žáka nešlo o jeho znalosti a dovednosti, ale spíše o finanční zajištění jeho rodiny. Usiloval také o individualizované učení, v němž by si žák vybral předměty, podle toho, co ho baví, v čem vyniká a čím by se chtěl v budoucnu živit. V roce 1928 rozpoutal debatu, kvůli návrhu na jednotnou vnitřně diferencovanou devítiletou základní školu. Vnitřně diferencovaná škola znamená pro všechny žáky stejné podmínky, učební osnovy, ale prostor pro individuální přístup. (Veselá, 1992) (Kasper, 2008)

Ve 30. letech byl zvolen Václav Příhoda do komise Škol vysokých studií pedagogických, kde se snažil o řízení pokusných škol a dále jeho snahy směřovaly k vysokoškolskému vzdělání učitelů. Projížděl různými městy, přednášel a šířil své názory, myšlenky učitelům. Roku 1937 vydal rozšířenou studii Vědecké přípravy učitelstva, kde propagoval své návrhy na budoucí pedagogickou fakultu, ve které učitelé dosáhnou stejného vzdělání, které umožní, aby se stal vědeckým pracovníkem v oblasti pedagogiky. Pokusné školy znamenaly individuální přístup učitele k žákovi. V této škole žáci nebyli pouze pasivní posluchači, ale aktivně se zapojovali do výuky a programu. Žáci neměli pevný řád, chodilo se do přírody a výuka se prokládala praktickými aktivitami. Zde můžeme vidět prvky alternativní pedagogiky. (Veselá, 1992)

2.2.2 Historie obecné školy v Komni

Po první světové válce a vzniku první Československé republiky pokračovala obecná škola v Komni téměř stejně jako v minulosti, pod vedením učitele Miloslava Lacmana, který za války bojoval v ruských legiích. Od roku 1920 se stal řídícím učitelem komenské školy. Škola se starala o kulturní dění v obci a to různými besídkami a divadelními představeními. Mezi tradiční kulturní akce patřila oslava vánočního stromu, která byla doprovázena vystoupeními dětí, po kterých často učitelé diskutovali s rodiči. Do studijních osnov žáků přibyly také praktické předměty jako například sadařství, štěpování či vaření. Hodiny tělesné výuky probíhaly v místní Sokolovně, jelikož škola nedisponovala vlastní tělocvičnou. (Obecná škola Komňa, 1920) (Jančář, 2012)

Školní rok 1931-1932 přinesl změny ve struktuře školy, a to sloučení druhé a třetí třídy v jednu. Děti v tomto roce sehrály divadlo od Jaroslava Průchy „Pro tatíčka presidenta“. Čistý výnos, obnosem 130, 90 korun byl odveden pro chudé žáky. Počet dětí se stále pohyboval okolo 150 dětí. Správcem školy se stal pan Vincenc Zálešák. Každý školní rok probíhala inspekce školy z okresního výboru, oslava narozenin prezidenta. Téhož období se konalo přezkoušení některých učitelů, kteří museli absolvovat zkoušku učitelské způsobilosti před zkušební komisí v Kroměříži. (Obecná škola Komňa, 1931)

V roce 1935 se konalo rodičovské sdružení, na které se dostavilo pouze osm rodičů, z toho dva členové výboru. Učitelský sbor měl snahu o zřízení výboru rodičovského sdružení. Nicméně rodiče vycházeli z názoru, že starost o školu náleží místní školní radě a učitelskému sboru, také starost o chudé děti v obci, takže tvoření dalších institucí je zbytečné. (Obecná škola Komňa, 1935)

V roce 1936 se zřídila pouze provizorní kuchyně, kde pro děti vařilo deset kuchařek. Také bylo zrušeno zasílání čtvrtletních školních zpráv rodičům a zavedlo se k větší informovanosti rodičů měsíční písemné oznámení prospěchu.

Počátkem měsíce ledna roku 1937 byl založen na zkoušku Dorost Československého Červeného kříže, který měl velký úspěch. Realizovala se přestavba školního dvorku. Byl odstraněn zbouráním chléva a starých dřevníků i záchodů a zřízením kryté betonované chodby po celé délce dvoru. Podél chodby jsou umístěny toalety a potřebné místnosti. Celkový náklad na uvedené přestavby činil 12.000 korun. (Obecná škola Komňa, 1937)

Začátek školního roku 1937-1938 byl přerušen již 2. září smutnou zprávou, že pan prezident Osvoboditel je těžce nemocen. Dne 14. září zavlál nad školou černý prapor. Správce školy se osobně účastnil na pohřbu prezidenta T. G. Masaryka. Volilo se také nové složení školní rady, do kterého byl zvolen Alois Kolářík, Marie Jančová, František Toman, Miloslav Lacman, Ludvík Janča a Alois Staník. (Obecná škola Komňa, 1937)

V Komni byl také bohatý kulturní a společenský život. Na počátku dvacátého století se v obci při místní knihovně nachází dva vzdělávací spolky pro mladé, Alojsius a Svornost. S tím souvisí vysoký zájem o tištěná média, kdy se v obci odeběralo kolem sta nejrůznějších časopisů. Knihovna se nacházela v místní škole a vždy byl jeden z učitelů knihovníkem. Dalším spolkem vzniklým v tomto období byla tělocvičná jednota Sokol, která si roku 1925 postavila vlastní budovu Sokolovny, do které žáci docházeli na tělesnou výchovu. (Jančář, 2012)

2.2.3 Porovnání

Stejně jako v obecném školství se i v komenské škole v poválečném období nijak zásadně výuka nezměnila, pouze byly přidány do výuky některé praktičtější předměty. Se změnou politického režimu se do školních aktivit přidaly oslavy narozenin Tomáše G. Masaryka.

Co se týká reformy školství, nejsou zaznamenány žádné větší snahy. Pouze se učitelský sbor snažil o větší participaci rodičů do školních záležitostí, setkal se ale s negativní odezvou. V malé obci Komňa se nenacházela žádná pokusná, ani jinak alternativní škola. Nejbližší organizace tohoto typu se nacházela ve Zlíně.

Snahy o reformy školství byly v té době většinou ve velkých městech, proto se informace o těchto skutečnostech dostaly k vesnickým učitelům jen okrajově, například z pedagogických časopisů apod. Informace o vyšším vzdělání nejsou v kronice uvedeny. Dočteme se zde pouze o přezkoušení z učitelské způsobilosti a o čekání adeptek na místa učitelek po dokončení tzv. „zkoušky dospělosti“.

2.3 Školství v období druhé světové války 1938-1948

V následujících stranách se snažím nastínit situaci v českém a komenském školství v období 1938-1948.

Tento mezník byl pro obyvatele Česka velmi náročný. Po podepsání Mnichovské dohody následovala druhá světová válka a poté se občané museli vyrovnávat s pozůstatky války, až do příchodu komunistického režimu.

2.3.1 Obecná historie školství

Podepsáním Mnichovské dohody na podzim roku 1938 zasáhlo také české školství. Jednou z prvních negativních změn bylo zrušení 28. října, jako státního svátku. Po obsazení českého pohraničí Němci bylo velké množství učitelů přinuceno uprchnout do vnitrozemí, což zapříčinilo velký přebytek učitelů. Proto bylo mnoho učitelů propuštěno, předčasně pensiováno nebo jim byl snížen úvazek. Poté bylo nutné přistoupit na snížení počtu žáků ve třídě a prodloužení povinné školní docházky. (Bosák, 1969)

Prvotní nátlak na protektorátní školství prováděli nacisté nenápadně. Zavedli nové učební osnovy, které byly v průběhu let doplňovány. Do poloviny září roku 1939 bylo uzavřeno 32 českých obecných a měšťanských škol, které se nahradily německými školami. Tyto německé školy se neřídily předpisy menšinových škol. Zpočátku tyto školy navštěvovalo málo žáků, jelikož se předpokládalo, že se doplní žáky „německé krve“, kteří budou vybráni rasovými odborníky. Jedním ze zásadních kroků bylo uzavření vysokých škol na podzim roku 1939. (Bosák, 1969)

Změny v obsahu učiva byly v tomto období hlavně zvýšení počtu vyučovacích hodin německého jazyka, za účelem poněmčování. Roku 1941 byly vydány směrnice, kde byly školy povinné při výchově žáků podporovat velkoněmeckou říši, včetně Vůdce. Učebnice, ve kterých se objevovaly znaky české autonomie byly vyřazeny či upraveny. Také se kontrolovaly žákovské a učitelské knihovny, kdy se vyřazovala legionářská literatura a knihy prezidenta Masaryka a Beneše. (Bosák, 1969)

Měnila se také výzdoba třídy a školy, kdy bylo nutné odstranit z učeben střední státní znak. Bylo dovoleno ponechat jen kříž. Od roku 1941 bylo nařizováno vyvěšovat obraz Adolfa Hitlera a Emila Háchy na přední stěny ve třídách. (Bosák, 1969)

Nejtěžším obdobím bylo pro české školství zahájení války Německa proti Sovětskému svazu. Nacisté očividně utlačovali český národ a začali realizovat své plány. Roku 1941 byly měšťanské školy změněny dle německého vzoru, aby měli němečtí žáci lepší podmínky pro studium a aby čeští žáci nedosáhli vyššího vzdělání než žáci němečtí. Aby na školách mohli čeští učitelé nadále vyučovat, museli složit zkoušku z německého jazyka, jinak byli propuštěni. Dále učitelé museli složit slib věrnosti Hitlerovi a vyplnit tiskopis „Prohlášení o rodovém původu“, kdy dokazovali, že nejsou Židi, Cikáni a Poláci. Vyučující, kteří byli židovského původu, se propouštěli ze škol a mnozí zemřeli v koncentračních táborech. (Bosák, 1969)

Na všech školách byla také zavedena práce žáků a učitelů, kdy byli povinni sbírat kosti, léčivé byliny a pecky z ovocných stromů, za účelem podpory chemického, potravinového a farmaceutického průmyslu. Tyto práce byly normovány a kontrolovány. Práce žáků byla nacisty vítána, jelikož usilovali o degradaci vzdělání české mládeže. (Bosák, 1969)

Po konci druhé světové války byla zapotřebí obnova školství. Ta se začala rozvíjet po vyhlášení košického vládního programu, který vyhlášoval demokratizaci vzdělání a rozvoj politického, hospodářského a kulturního života. Na jeho základech se mělo školství dále rozvíjet a navazovat na předchozí demokratické období. Bylo nezbytné znovu začlenit učitele, kteří přežili koncentrační tábory, a také obnovit školy v pohraničí. Usilovalo se o navrácení školství do podoby, která byla před válkou, snahy směřovaly zejména k: zestátnování škol, devítileté školní docházce, individuálnímu přístupu a vysokoškolskému vzdělání učitelů. 21. dubna roku 1948 byla zavedena jednotná uniformní škola. (Veselá, 1992)

2.3.2 Historie obecné školy v Komni

V září roku 1938 se přistěhovalo z území, zabraného Německem asi 20 dětí školou povinných, z nichž bylo osm dětí národnosti německé, v Komni nakonec zůstalo pouze šest dětí s rodiči. Na základě výnosu okresního školního výboru ze dne 16. ledna 1938 byly pořízeny do všech tříd a na hlavní chodbu střední státní znaky. Visely tam ale jen do konce dubna, kdy musely být sňaty z důsledku obsazení Čech a Moravy Německem. Místo nich byl pořízen prapor německé říše. (Obecná škola Komňa, 1938)

V roce 1939 byly provedeny změny v učitelském sboru Aloise Kolářika nahradil učitel Alois Salvet, neboť pan Kolářík složil zkoušky a začal vyučovat na měšťanské škole v Bojkovicích, druhý stupeň. Ve škole bylo tohoto roku přestavěno schodiště v nejstarší části budovy z důvodu bezpečnosti. (Obecná škola Komňa, 1939)

Rok 1940 a druhá světová válka. Učitelstvo podávalo Prohlášení o rodovém původu. K vyplněnímu Prohlášení museli odevzdat své křestní listy i křestní listy svého partnera, rodičů, prarodičů. Také museli odevzdat svůj oddavkový list. Odevzdaly se všechny správy školy, obrazy, busty, plakety, upomínky, štíty, výsostné znaky, pečeti, razítka, reliéfy, pamětní desky připomínající bývalé státoprávní poměry. Dle rozhodnutí říšského protektora, byl rozpuštěn Červený kříž i s pobočkami. Zeměpisné názvy protektorátu se psali napřed německy, potom česky a názvy ostatních říšských území jen německy s českou skloňovací koncovkou. Během měsíce září a říjen byly povoleny cvičebnice a čítanky. Tam, kde se objevily články z dřívějších státoprávních poměrů, se musely zalepit či zaškrtnat, pod osobní zodpovědností třídních a řídicích učitelů. Zmocněním říšského protektora, se zakázalo vytápět budovy vlastních i samosprávných úřadů protektorátu Čechy a Morava. Zavedly se kurzy němčiny, které vedl učitel František Salvet. (Obecná škola Komňa, 1940)

Začátkem školního roku 1940-1941 byla při zdejší škole zřízena mateřská škola. Přípravné práce ke zřízení školy vykonal správce školy Miloslav Lacman. K zaměstnání dětí byla určena prostorná místnost v zadním traktu budovy. Zřízení mateřské školy činilo 15.000 korun, které uhradila obec Komňa. Do mateřské školy bylo zapsáno 36 dětí. (Obecná škola Komňa, 1941)

Roku 1941 byla zrušena občanská nauka a výchova na všech obecných školách a byla zavedena němčina. V průběhu letních prázdnin byl zřízen při mateřské škole Žňový útulek, v němž byly zaměstnávány děti ve věku jeden a půl do šesti let. Z důvodu nařízení, které ustanovuje počet žáků ve třídě na šedesát, se organizace školy mění ve dvojtřídní. V zimě roku 1941 byly děti doma a jednou týdně jim byly zadávány úkoly, z důvodu tuhé zimy (-38 stupňů). (Obecná škola Komňa, 1941)

S platností od 1. března 1942 bylo nařízeno zavedení vyučování německého jazyka povinně od prvního ročníku. Při všech oficiálních i úředních příležitostech, jakož i ve služebním styku byl zaveden Arijský pozdrav, zvednutím pravé ruky. V říjnu školního roku 1943-1944 byla provedena nucená sbírka na německý Červený kříž, učitelský sbor daroval 41 korun a žáci 163,40 korun. Dne 12. listopadu 1943 byly děti povinně očkovány proti záškrtnu. (Obecná škola Komňa, 1942)

Ve školním roce 1944-1945 zde vyučovala Marie Rusňáková, Václav Adamec, Alois Březina, Irena Mikulková a Karla Baráková. Ministerstvo školství prodloužilo vánoční prázdniny na neurčito. Školská úřadovna v Uherském Brodě nařídila zadávání úkolů třikrát týdně a to v pondělí, středu a pátek. Ve dnech 16. února – 26. února 1945 byla škola propůjčena německé vojenské posádce jako noclehárna, vývařovna a skladiště potravin. (Obecná škola Komňa, 1944)

Vzhledem k rozšíření se skvrnitého tyfu nařídil úřední lékař od 2. března 1945 uzavření škol, což bylo přijato s povděkem, jelikož ze Slovenska bylo slyšet den ze dne blížící se palba děl. Výzkumná letadla pronikala do komenského prostoru, aby zjišťovala pohyby německých vojsk. Obec Komňa, která leží v blízkosti hlavního hřebenu Bílých Karpat, se stala východiskem vojsk na úpatí hor, oddělujících zemi Moravskoslezskou a Slovensko. Tyto hory byly vhodným místem pro obranu, a proto se vojenské operace držely v našem kraji. Ve škole byla ošetrovna a skladiště potravin, nikoliv zbraní. Ranění němečtí vojáci vyprávěli o převaze útočících vojsk v materiálu i morálce. V dubnu německé velení nařídilo ústup. Dne 29. dubna 1945 v dopoledních hodinách dopadl dělostřelecký granát na hřiště mateřské školy a způsobil škody na okenních tabulích a na stropě školy. Dne 30. dubna odstřelovalo rumunské vojsko z okolí školy. Detonace a střepiny granátů poškodily krytinu střechy a rozbily 106 okenních tabulí. Dne 9. května se konalo slavnostní zahájení školního vyučování, sešlo se všechno žactvo. Den poté, 10. května, byl v obci oslaven Den míru. Průvod dětí, mládeže, oslavné písně a básně. (Obecná škola Komňa, 1945)

Školní rok 1945-1946 začal změnou v učitelském sboru, řídicím učitelem se stal Jaroslav Veverka a učitelé Josef Tománek, Alois Kolář, Ludvík Husták a Rosalie Dacíková. Škola byla ve špatném stavu v důsledku války, ale v průběhu školního roku se postupně uváděla do původního stavu. Dne 6. června 1947 byl započat na hřišti mateřské školy výkop brodiště. Výkop provedli žáci se svými učiteli. Při kopání se narazilo na velké dávnověké ohniště, skořápky vajec, různé nádoby. Po odborném ohledání místa, bylo rozhodnuto, že nalezené věci byly typicky středověké, 14.-15. století. (Obecná škola Komňa, 1946)

Na konci tohoto těžkého období, kdy měli žáci mezery v učivu, se vyučující snažili tyto mezery zacelit. Škola se vrátila na úroveň předválečné situace. (Obecná škola Komňa, 1948)

2.3.3 Porovnání

Druhá světová válka a vpád nacistů na naše území mělo velký vliv i na školu v Komni. První změnou bylo přistěhování se několik občanů z pohraničí do Komně, mezi kterými byli i Němci, tudíž probíhala rychlá integrace. Poté byly provedeny změny v učitelském sboru, kdy z důsledku přebytku učitelů museli někteří odejít do předčasné penze.

Škola se v roce 1939 vyhnula uzavření. Kvůli nařízení museli i učitelé v Komni podávat Prohlášení o rodovém původu. Nikdo z nich nebyl Žid, Cikán ani Polák.

Škola se změnila i ve výzdobě, kdy museli odstranit všechny busty, obrazy, které by mohly připomínat bývalé státoprávní poměry. Vyvěsily se prapory německé říše.

Došlo i na komenskou knihovnu, kdy se knihy musely vytrídít. Spolu s knihami se vyřazovaly a kontrolovaly i učebnice. Aby se lidé domluvili s Němci, byl zaveden kurz němčiny učitelem Miloslavem Lacmanem.

V roce 1942 se začala němčina vyučovat a byl zaveden Arijský pozdrav. Z důvodu velké migrace se do obce Komňa dostal tyfus a škola byla uzavřena. V důsledku velkého množství německých vojáků jim byla škola propůjčena jako vývařovna, skladiště potravin a noclehárna. V průběhu několika měsíců se na území školy válčilo a budova byla poničena.

Nařízení práce dětí se promítlo i v Komni, kdy byl zaveden Žňový útulek. Tato organizace zaměstnávala děti od jeden a půl do šesti let. Také na školu dopadla změna o organizaci školy, která nařizovala počet žáků ve třídě na šedesát, tudíž se škola stala dvojtřídní.

Ve školním roce 1945-1946 se začala budova opravovat a uvádět do původního stavu.

2.4 Vítězný únor a období komunismu 1948-1989

V dalších oddílech budu analyzovat české a komenské školství za doby komunismu, kdy se mnoho občanů rozhodlo emigrovat. Také do školství pronikala ideologie režimu.

Tato kapitola začíná v takzvaném Vítězném únoru roku 1948 a končí sametovou revolucí v listopadu roku 1989.

2.4.1 Obecná historie školství

Stejně jako do všech oblastí života obyvatel se i do školství po Vítězném únoru v roce 1948 promítala socialistická ideologie. Rozvoj školství v Československu zaznamenal velký nárůst. (Veselá, 1992)

Velkou změnou pro žáky bylo oslovování nejen učitelů, ale i ostatních dospělých lidí. Muselo se začít používat oslovení Soudruhu/Soudružko namísto obvyklého Pan/Paní. Dalším zásahem do vzdělávání v Československu byla nutnost kádrového posudku. Každý z žáku (ale i učitelů) měl svou složku, do níž byl zapsán jeho posudek, který ovlivnil jeho možné studium či uplatnění v zaměstnání. Posuzován byl rodinný původ, politické aktivity, názory, náboženství. (Jůva, 1977-1978)

Ihned v roce 1948 byl schválen školský zákon, který ustanovil devítiletou školní docházku, o níž usiloval Václav Příhoda. Autoři reformy se snažili o balanc mezi přírodními, technickými a humanitními vědami v učebních plánech. (Jůva, 1977-1978)

V roce 1953 byla provedena reforma, jenž měla zaručit v krátkém časovém úseku celistvé jedenáctileté střední vzdělání. Z důvodu zkrácení středního studia bylo nutné zredukovat i vyučovanou látku. Proto byla snížena dotace především na humanitní předměty a hodiny jako například výtvarná nebo hudební výchova. Základní vzdělání tak bylo opět změněno na osm let. Také se snížila příprava na vysokou školu. (Jůva, 1977-1978)

Další změna školského zákona následovala v roce 1960. Ten ustálil strukturu výchovy a vzdělání na další desetiletí. (Jůva, 1977-1978)

Antisocialistické tendence šedesátých let se začaly projevovat i ve školství. Začaly se bořit pilíře socialistického školství, jako například ztráta pedagogického optimismu a perspektivy. To se projevilo v každodenním vzdělávání. (Jůva, 1977-1978)

Období normalizace přineslo rozsáhlé změny i v oblasti školství. V roce 1973 byl přijat dokument nazvaný „*Vývoj, současný stav a další úkoly československého školství.*“ Tento dokument intenzivně analyzoval vývoj a principy současného i budoucího školství. Také tento dokument pevně spojil socialistickou ideologii se školstvím jako takovým. Mimo jiné obsahoval i plán inovací v oblasti vzdělávání, v němž bylo zahrnut i důraz na celoživotní vzdělávání v duchu komunismu. Tyto změny se propisují i do zákonů. V roce 1978 byl přijat zákon o opatřeních v soustavě základních a středních škol, který novelizuje školský zákon z roku 1960. (Jůva, 1977-1978)

Československým školstvím se také dále zabývalo zasedání ÚV KSČ v roce 1980, které následně vydává dokument, který hodnotí „*Vývoj, současný stav a další úkoly československého školství*“ z roku 1973 a formuje další kroky k větší socializaci československého školství v následujících letech. (Jůva, 1977-1978)

Didaktika tohoto období se musela modernizovat. Vznikla nová pedagogika, a to pedagogika dospělých, kdy se hledaly způsoby jak tuto pedagogiku realizovat. Také vzniká pedagogika vysokoškolská jako obor, který by měl pomoci zdokonalit, zvýšit účinnost a optimalizovat vysokoškolské studium. Velký rozkvět zažívá i mimoškolní pedagogika. (Jůva, 2003)

Délka povinné školní docházky se protáhla na dobu deseti let. Mezi poslední zákony vydané a novelizované v socialistickém režimu v roce 1984 byl zákon o soustavě základních a středních škol. Žáci se učili česky nebo slovensky a velmi nadaní žáci mohli ukončit studium dříve. (Walterová, 2004)

2.4.2 Historie národní školy v Komni

Pro nedostatek učitelských sil se začalo vyučovat ve dvou třídách. První a druhý ročník ve třídě a třetí, čtvrtý a pátý v druhé třídě. V důsledku únorových událostí v ministerstvu školství a osvěty byl ustanoven akční výbor ze zástupců politických stran komunistické a sociálně demokratické. Akční výbor převzal na přechodnou dobu odpovědnost za řádný chod školství a žádal po učitelstvu a profesorstvu, aby ihned nabídli svou spolupráci akčnímu výboru svého působiště, aby svěřené úkoly vykonávali obětavě a s nadšením, jak to vyžaduje jejich slib věrnosti. Učitelé v komenské škole tuto výzvu uposlechli a byli připraveni ke spolupráci v místním výboru a činně se zapojovali pro rozkvět a blaho svého národa. Členové učitelského sboru v Komni v důsledku státních změn podepsali dne 13. března 1948 prohlášení, které znělo: „*My podepsaní členové učitelského sboru v Komni prohlašujeme, že se bezvýhradně stavíme za prezidenta republiky Dr. Edvarda Beneše a za novou obrozenou vládu ministra předsedy Klementa Gottwalda. Slibujeme, že budeme plnit všechny příkazy a nařízení ministra školství a osvěty Dr. Zdeňka Nejedlého, aby takto důsledně pronikal veškerým vyučováním a výchovou duch pravého pokroku, demokracie a socialismu. Prohlašujeme, že máme kladný postoj k lidové demokracii a socialismu, a že budeme v intencích dnešního dění otevřeně a důsledně pracovat.*“ (Národní škola Komňa 1948)

Dále školu ovlivnila reorganizace školství, kdy byla komenská škola označena za zastaralou. Začátkem školního roku 1948-1949 se postupně měnila organizace školy na nový typ škol a to na školy jednotné. Tento typ škol měl přihlížet na výběr látky a občanské sociální rovnosti. Žáci si 14. června 1948 museli povinně vyslechnout školním rozhlasem volbu nového prezidenta Klementa Gottwalda. (Národní škola Komňa, 1948)

Na každé škole byl vypracován plán práce. Obsahoval, jakou práci může škola vykonat. Komenská škola odpracovala 150 hodin vysázením smrků, jeřábů a javorů okolo obce. Byl zaveden zápis, který se musel zaslat na příslušné pracoviště nebo si jej školní inspektor vyzvedl osobně. Roku 1949 se začalo dodávat z Mezinárodního dětského fondu Okresní péčí o mládež v Bojkovicích potraviny na jeden měsíc. Dodávaly se masové konzervy, rybí tuk, jiné tuky, sušené mléko. Vše bylo zdarma. (Národní škola Komňa, 1949)

Školní rok 1949-1950 se vyučovalo podle starých osnov z roku 1948 s doplněním o nové učebnice a pevné rozvrhy učiva. (Národní škola Komňa, 1949)

Československý svaz mládeže založil pionýrské oddíly junáka na národních i středních školách, který měl za úkol vychovat politicky a národně uvědomělé občany, pěstovat u dětí lásku k našemu osvoboditeli Sovětskému svazu, vést je ke kázni, silné vůli, rozvíjet tvořivé schopnosti, pohotovost a zvědavost. (Národní škola Komňa, 1950)

Ve školním roce 1950-1951 se učitelé zaměřili na mimoškolní výchovu, kdy se snažili o převýchovu dětí na člověka socialisticky smýšlejícího. Toto působení nebylo pouze na děti, ale i na rodiče či širokou veřejnost. Učitelé ve svém volném čase pořádaly přednášky a semináře. Občané Komně protestovali ke změně způsobu života a přestavby vesnice a utvořením jednotného zemědělského družstva. (Národní škola Komňa, 1950)

Ministerstvo školství v roce 1952 udělilo povinnost všem školám odebírat sovětský tisk, aby propagoval jeho velký a mimořádný význam a osvojení ruského jazyka. Komenská škola odebírala Ogoněk a Muzzilku. (Národní škola Komňa, 1952)

Dne 19.3. 1953 byla svolána pracovní schůze, kde ředitel školy interpretoval nové změny ve školství a informoval o tom rodiče i veřejnost. (Národní škola Komňa, 1953)

Ve školním roce 1954-1955 byly vydány nové učební osnovy a nové směrnice. Žáci také dostali zcela nové učebnice. Byly založeny kroužky mičurinský a dramatický. Mičurinský kroužek pracuje na poli a zahradě. Zavedla se dobrovolná tělesná výchova a sport, do které se přihlásili téměř všichni žáci. (Národní škola Komňa, 1954)

Ministerstvo školství a kultury vydalo roku 1958 pokyny k provádění branných cvičení, kdy komenská škola vykonala první branný závod 1. února 1958 v prostoru

Vyrůbaná. Dne 18. dubna 1958 musela komise z Uherského Brodu vykonat prověření učitelského sboru národní školy. Všichni učitelé v Komni byli úspěšní. Neprověření učitelé museli začít vykonávat jiné povolání. (Národní škola Komňa, 1958)

V neděli 16. srpna 1959 se v obci Komňa strhla bouře, která zapříčinila velké povodně. Nikomu se nic nestalo, jen domy byly velmi poničené. Škola zůstala stát. (Národní škola Komňa, 1959)

V roce 1961 se vznesl raketou první sovětský kosmonaut Jiří Gagarin. Učitelé sdělili žákům velký význam této akce. Roku 1965 zemřel dlouholetý ředitel školy Jaroslav Veverka, na jeho počest byl připraven koncert dětí a průvod obcí. (Národní škola Komňa, 1965)

Dne 28. března roku 1970 započaly oslavy k příležitosti 300. výročí úmrtí Jana Amose Komenského. Tyto oslavy žáci společně s učitelským sborem naplánovali na více dní, proto ve škole neprobíhala výuka celé dny. (Národní škola Komňa, 1970)

Ve školním roce 1976-1977 nastala změna ve vzdělání učitelů, kteří museli absolvovat kurzy k nové vzdělávací soustavě, a to ideově politické vzdělání. (Národní škola Komňa, 1976)

První spartakiádní skladba byla nacvičena v roce 1984 a následně předvedena na fotbalovém hřišti v Komni. Spartakiády se účastnilo šestnáct chlapců a sedmáct děvčat. (Národní škola Komňa, 1984)

Roku 1989 byl vyučovací proces ovlivněn 17. listopadu, kdy byla sametová revoluce. Ze školy zmizely nástěnky s politickým motivem, zdobení oken, žáci museli oslovovat učitele občansky, tedy „paní učitelko“. Ve škole zavládla demokracie. (Základní škola Komňa, 1989)

2.4.3 Porovnání

Změna režimu byla pro všechny školy zásadní, komenská nebyla výjimkou. První, co museli učitelé udělat, bylo podepsání prohlášení ke spolupráci a oddanosti. I když je škola malá, dotkly se jí změny typu výuky, předmětů i učebnic a pomůcek. Výuka měla být rovná všem.

Nařízení ohledně práce dětí byla taktéž uposlechnuta, kmenští žáci vysázeli několik stromů a zvelebili prostředí nejen okolo školy. Velký úspěch sklídilo celospolečenské založení junáka a dalších kroužků.

V tomto období byli učitelé velmi vytíženi, pracovali i mimo školu, vzdělávali veřejnost a měnili společnost na socialisticky smýšlející. V Komni občané protestovali proti změnám a přestavby vesnice, ale nakonec neměli na výběr. Také se učitelé museli podrobit přezkoušení, zda-li jsou schopni vyučovat v nové vzdělávací soustavě a to v ideově politickém vzdělávání.

V Komni a škole více rozkvetl kulturní život, veřejnost a škola se často setkávala na společných akcích, například na spartakiádě, branných závodech, žákovských vystoupení, oslavách a koncertech.

Tato doba přinesla pro společnost a školu špatné, ale i dobré stránky.

2.5 Od sametové revoluce 1989 až po současnost

Posledním mezníkem je období od sametové revoluce po současnost. Toto období začíná koncem komunistického režimu, pokračuje rozdělením Československa a vznikem samostatného českého státu. Zároveň se v tomto období přidává Česko do západních a celosvětových organizací, potažmo do Evropské unie, což má také dopad na české školství.

2.5.1 Obecná historie školství

Školství v letech před 1989 bylo plně v moci státu. Školy byly centralizované a vedly je různá ministerstva a školy spadaly pod kompetence okresních národních výborů a krajských národních výborů. Proto mezi první kroky nového režimu patřila decentralizace školství a následně i vznik nových soukromých škol. Tyto změny přinesly žákům nové studijní obory, nové materiály pro učitele i celkově nové typy školních zařízení.

V roce 1990 byl přijat nový zákon, který upravoval kompetence ministerstva školství i škol jako takových. Školy získaly právní subjektivitu, díky níž se zvýšila jejich autonomie. Neméně důležitý byl taky vznik České školní inspekce, která byla samostatným orgánem v resortu školství. Také školský zákon z komunistického režimu byl novelizován. Zrušil například povinnost jednotné ideové orientace výchovy a vzdělávání.

Protiváhou ředitele školy se staly roku 1995 rady školy, které byly samosprávným orgánem na úrovni školy. Také byly rozčleněny základní školy na první a druhý stupeň.

Závazným dokumentem byl „*Národní program rozvoje vzdělávání v České republice*“, jinak přezdívaný jako Bílá kniha. Ten byl sepsán roku 2001. Určuje cíle dalšího vzdělávacího procesu a vytyčuje hlavní body vzdělávací politiky.

Nejvýznamnější změnou v oblasti školství od sametové revoluce bylo přijetí školského zákona v roce 2004. Do té doby byl školský zákon pouze novelizován a doplňován. Tento zákon byl celistvým souborem změn ve školství, který umožňoval větší demokratizaci školství. Tímto zákonem byly upraveny práva a povinnosti žáků a jejich zákonných zástupců nebo byly například ukotveny nové vzdělávací programy.

V tomtéž roce se v květnu Česká republika přidala mezi členy Evropské unie, čímž se více přiblížila západní politice. Tento moment se do vzdělávání projevil například možnostmi čerpání dotací na moderní studijní pomůcky a zapojováním se do celoevropských programů, které žákům přinesly další nové možnosti. Mezi tyto programy řadíme například Comenius nebo eTwinning.

Dalším významný krok v oblasti školství přinesl rok 2005, kdy byl započata kurikulární reforma. Byly stanoveny rámcové vzdělávací programy a každá škola si poté vypracovávala vlastní školní vzdělávací program. Klade si za cíl více rozvíjet kognitivní dovednosti, jako například naučit děti správně učit nebo třeba jak správně komunikovat v týmu, větší motivace, tvoření a rozvíjení osobnosti dítěte. (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy)

V roce 2007 byl přijat dokument „*Strategie celoživotního vzdělávání*“. Tento dokument pečlivě popisuje kroky k tomu, aby Česká republika obstála v globální společnosti a aby obyvatelé Česka získali pracovní uplatnění i v jiných státech Evropské unie bez problémů. Tato strategie byla nejprve ustanovena od roku 2007 do roku 2013, nicméně o dva roky později, kdy byl schválen implementační plán této strategie, byla prodloužena do roku 2015. (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy)

Otázka inkluze v českém školství je na stole už mnoho let. To se také promítlo do Strategie 2030+. Tato strategie popisuje, jaké změny by se měly ve vzdělávání udát v letech 2020-2030+. Mimo jiné je zde uveden jeden z plánů, který by měl veřejnosti přibližovat výhody inkluze ve školách. Strategie 2030+ má dva hlavní pilíře, neboli strategické cíle. Prvním cílem je „zaměřit vzdělávání více na získávání kompetencí potřebných pro aktivní občanský, profesní a osobní život.“ Druhým cílem je „snížit nerovnosti v přístupu ke kvalitnímu vzdělávání a umožnit maximální rozvoj potenciálu

dětí, žáků a studentů.“ Ty jsou rozděleny do dalších linií, které popisují, jak by mělo ke splnění těchto cílů dojít. Zaměřují se jak na pedagogy a jiné pedagogické pracovníky, tak i na školy jako takové, jejich financování a přístup ke vzdělávání žáků a studentů. (Strategie 2030+)

2.5.2 Historie základní školy v Komni

V roce 1990 získala obec Komňa opět samostatnost. Do důchodu odešla dlouholetá ředitelka školy Jarmila Mudrochová a na její místo nastoupila paní Jindřiška Březovjáková. (Jančář, 2012)

Velmi důležitým mezníkem v historii se stal rok 1992, kdy se oslavovalo 400. výročí narození Jana Amose Komenského a škola dostala nový název. Tímto rokem byla škola pojmenována Základní škola Jana Amose Komenského. (Jančář, 2012)

Roku 1994 se školní knihovna rozrostla na knihovnu pro veřejnost a tak dala škole nový nádech a potřebnou změnu. Škola byla roku 1995 vyhlášena za prvostupňovou a na druhý stupeň žáci dojížděli do školy v Bojkovicích. Koncem roku 1996 se při škole zřídila i školní družina, o kterou byl velký zájem ze strany rodičů. Dalším vytvořeným komplexem, který se zorganizoval samostatně byla školní jídelna. (Jančář, 2012)

V roce 2004 se k základní škole přidala i mateřská škola, ta sice byla založena již dříve, ale organizačně byla samostatná. Spojili se až tohoto roku. Opět se tedy změnil název na Základní škola a Mateřská škola Jana Amose Komenského. (Jančář, 2012)

V roce 2006 proběhla velká rekonstrukce školy. Škola z dotací vyměnila všechny okna, dveře a zrekonstruovala dětské hřiště. (Jančář, 2012)

Škola zůstala malotřídní a ke školnímu roku 2010-2011 ji navštěvovalo 22 žáků prvního až pátého ročníku. Žáci se zapojují do dění obce a kulturního života. Škola přes rok organizuje mnoho akcí a také poskytuje řadu mimoškolních aktivit a nejrůznějších besed. Je nedílnou součástí komenských tradic. (Jančář, 2012)

Vybavení školy se rok od roku zlepšovalo, zakoupil se nový nábytek, interaktivní tabule, pomůcky pro žáky i učitele, byla vytvořena počítačová učebna. Na tělesnou výchovu žáci stále dochází do pár metrů vzdálené tělocvičny místního spolku Sokol nebo na školní hřiště. (Jančář, 2012)

Na škole se řídí podle Školního vzdělávacího programu „Škola hrou“. Školní vzdělávací program je založen na principech humanistické pedagogiky. „Výchovně

vzdělávací činnost se nese v duchu Komenského ideálů. Základním mottem školy je Škola hrou. Navazuje na odkaz Jana Amose Komenského a reformní pedagogiky české školy. Výuka na malotřídní škole je svým způsobem velmi náročná jak pro učitele, tak pro žáky, ale je zajímavá, pestrá a vede žáky k samostatnosti při výuce, navazujeme na dlouhodobou tradici školy a snažíme se vychovávat žáky k lásce vesnického prostředí, k úctě k tradici a k silnému vztahu – člověk a příroda.“ (ŠVP ZV Komňa, 2016)

Roku 2020 školu zasáhla pandemie covid-19. Začalo se vyučovat distančně, kdy se učitelé snažili neztratit u žáků zájem o školu a sociální vztahy. Byla to pro školu velmi těžká situace, kdy velmi mnoho žáků nedisponovalo potřebným vybavením, tudíž se škola snažila zajistit kvalitní prostředky pro výuku. Po distanční výuce se bohužel velmi mnohokrát stalo, že z důvodu malotřídní školy a rychlého šíření nemoci, byla výuka často přerušována jejím znovu uzavřítí. Škola ale tuto situaci ustála a velmi dobře se s novými metodami učení popasovala. (ZŠ Komňa)

Ke školnímu roku 2020-2021 navštěvuje základní školu 23 žáků a vyučují zde tři učitelky. Ředitelkou komplexu školy je Ivana Dubovská, která vyučuje v tamní mateřské škole. Velkou současnou změnou je rekonstrukce školy, kdy z nařízení ministerstva již nemohla školní družina probíhat v prostorách učeben školy. V podkroví školy nyní vzniká velká nová počítačová učebna a zcela nová školní družina až pro 25 žáků. (ZŠ Komňa)

2.5.3 Porovnání

V tomto období se škola po několika letech začala osamostatňovat. Oproti předchozímu režimu se škola mohla zaměřit na sebe a vyučovat dle svých možností s využitím například polohy školy či její soustavy. Demokratizace školství přinesla i zapojování školy do libovolných projektů a vytváření libovolných zájmových činností pro žáky.

Zdejší škola se stala prvostupňovou a malotřídní. Převládá zde rodinná atmosféra a přátelský přístup. Postupně s nařízením ministerstva si škola dle rámcového vzdělávacího programu vytvořila svůj školní vzdělávací program, který je cenným dokumentem školy. Tento kurikulární dokument byl vytvořen podle možného rodáka Komně, Jana Amose Komenského.

Z důsledků finanční pomoci státu v podobě dotací, začala škola vzkvétat a proběhlo na škole mnoho oprav. Zakoupilo se také mnoho pomůcek k výuce. Jakmile se zřídila nová počítačová učebna, byla realizována informační a komunikační technologie.

Ve škole probíhá mnoho projektů například „ovoce do škol“ nebo spolupráce s nedalekou farmou, která dětem umožňuje pravidelný přísun mléčných výrobků, které děti dostávají zdarma. Škola se také zapojuje do mnoha soutěží či provozuje mnoho mimoškolních aktivit. Do dění ve škole se vměšuje i veřejnost, většinou jsou to právě rodiče, kteří vedou zájmové aktivity.

Porovnání odlišných dob, se vztah školy a obce nikdy nezměnil. Škola byla pro Komňu důležitou organizací, široká veřejnost se stále účastní akcí a přednášek konané školou.

3 Závěr

Moje kvalifikační práce byla na téma historie Základní školy Jana Amose Komenského v Komni. Cílem této práce bylo analyzovat obecnou historii školství a historii školy v Komni. Práce je jakýsi průnik historií školství v českých zemích napříč důležitými mezníky.

Cílem práce bylo popsat a analyzovat hlavní mezníky vývoje základní školy v Komni na pozadí makrohistorického vývoje českého školství. Prvním krokem bylo stanovení významných mezníků, které jsem stanovila podle českých událostí, zmínila jsem změny obecného školství i změny právní či v sociokulturním dění. Poté jsem zanalyzovala školství na základní škole v Komni. Další krok bylo porovnání obecného vývoje českého školství a školství v obci Komňa, které jsem provedla na základě získaných informací z pramenů.

Zdroje jsem používala výhradně historické kroniky, které jsem si zajistila na obecním úřadě v Komni, jež mi pan starosta bez problémů poskytl. Na obecním úřadě však nebyly všechny potřebné kroniky pro účely mé práce. Navštívila jsem okresní archiv v Uherském Hradišti, kde bylo kronik k dispozici více, a které mi poskytly další opěrné body pro mou práci. Nečerpala jsem pouze ze školních kronik, ale nahlédla jsem i do obecních, kde byly informace o škole totožné. S historií školy mi pomohla i její nynější ředitelka, která mi poskytla výroční zprávy a další informace o vývoji školy. Další zdroje z obecného školství jsem získala návštěvou knihovny.

Práce obsahuje pět historických podkapitol a každá z nich disponuje třemi oddíly, kde uvádím mikrohistorii, makrohistorii a jejich srovnání. První historická kapitola je od roku 1869-1920, kde popisují vznik a změny školy. Objevila jsem velmi starý dopis, který patřil císaři a byl psán učitelským sborem. Popisují zde vývoj komenské školy, počet žáků a její organizaci.

V druhém mezníku a to 1920-1938 se ve škole mění struktura. Zmiňuji zde úsilí učitelů o větší zájem rodičů, kdy by si více měli všimnout školních úspěchů svých dětí. V tomto období zemřel prezident T. G. Masaryk, který pro zdejší lid znamenal mnoho. Jeden z komenských učitelů se osobně účastnil pohřbu. Okrajově zmiňuji i kulturní život a zavádění mimoškolních organizací.

Třetí mezník a to 1938-1948 se nese v duchu války. Nastalo zde mnoho změn, které jsem důkladně vypsala. Velmi důležitou změnou v tomto období bylo započatí

výuky německého jazyka a začleňování německých občanů do vesnice a školy. Zjistila jsem, že žádný z učitelů nebyl Žid, Cikán ani Polák, tudíž nemuseli opustit své místa a směli dále vyučovat. S přisunem německých obyvatel se rozšířily i nemoci, které také ovlivnily dění ve škole. Škola byla na konci tohoto období velmi poškozena.

Dalším průnikem v historii je mezník 1948-1989, kdy byla škola v Komni zredukována na dvě třídy. Členové učitelského sboru se museli zapojovat do různých oslav a dění v obci. Výuka musela být všude stejná a ideově politicky přívětivá. Tato doba měla i světlé stránky a to, že děti měly velmi mnoho společných mimoškolních aktivit, kdy se veřejnost mohla stmelit například při branných závodech, junáku či spartakiády.

Posledním mezníkem je rok 1989 až po současnost. Zde popisují vzkvět školy, zavedení prvního a druhého stupně a demokratizaci vyučování. Vzniká mnoho mimoškolních kroužků, škola se opravuje, kupuje se moderní vybavení.

Zjistila jsem, že ne všechny změny se dostaly do tak malé obce jako je Komňa, zejména v době bez rozhlasu a každodenního tisku. Škola se napříč těžkými časy, bombardování a politických změn zachovala a nadále se vyvíjí, stále se něco staví, opravuje, buduje. Navštěvují ji téměř všechny děti, které bydlí v Komni, pro které je snad krásným a klidným místem ke svému vzdělání, jako pro mě.

Toto téma jsem si vybrala, protože jsem se chtěla dozvědět něco nového o škole, na kterou jsem docházela a v obci, ve které jsem se narodila. Historie školy předčila mé očekávání. České země překonaly mnoho nástrah a změn.

Seznam literatury a pramenů

BOSÁK, František. *Česká škola v době nacistického útlaku, příspěvek k dějinám českého školství od Mnichova do osvobození*. České Budějovice: Pedagogická fakulta, 1969.

JŮVA, Vladimír. *Vývoj pedagogického myšlení*. Brno: Masarykova univerzita, 1987. ISSN 1211-3034.

VESELÁ, Zdenka. *Vývoj české školy a učitelského vzdělání*. V Brně: Masarykova univerzita, 1992. ISBN 8021004584.

JŮVA, Vladimír. a JŮVA, Vladimír. *Stručné dějiny pedagogiky*. Brno: Paido, 2003. ISBN 80-7315-062-X

WALTEROVÁ, Eliška. *Úloha školy v rozvoji vzdělanosti*. Brno: Paido, 2004. ISBN 8073150832

KASPER, Tomáš a KASPEROVÁ, Dana. *Dějiny pedagogiky*. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2429-4.

JANČÁŘ, Radovan. *Komňa: minulost a současnost*. Komňa: Obec Komňa, 2012. ISBN 978-80-260-2838-3.

ZOUNEK, Jiří. a ŠÍMÁNĚ, Milan. *Úvod do studia dějiny pedagogiky a školství*. Brno: Masarykova univerzita, 2014. ISBN 978-80-210-6945-9

Základní a Mateřská škola Jana Amose Komenského Komňa. [online]. Dostupné z: <http://zskomna.cz/>

Obec Komňa. [online]. Dostupné z: <https://www.komna.cz/>

SAVAROVÁ, Hana. *Historie školství Základní školy T. G. Masaryka v Bojkovicích* [online]. Olomouc, 2012. Dostupné z: <https://theses.cz/id/w2pfpm/>

LUŇÁKOVÁ, Alžběta. *Vývoj školství ve spádové obci Bílovice na Uherskohradištsku a v okolních obcích v letech 1918 - 1945* [online]. Brno, 2012. Dostupné z: <https://theses.cz/id/pmtpj0/>

ŠIŠÁKOVÁ, Ludmila. *Katalogizace školních kronik okresu Uherské Hradiště* [online]. Olomouc, 2014. Dostupné z: <https://theses.cz/id/flq8dl/>

HLAVAČKA, Roman. *Historie napajedelské školy v letech 1869-1948* [online]. Brno, 2020. Dostupné z: <https://theses.cz/id/vvp8zn/>

PETRUŽELOVÁ, Eva. *Základní umělecká škola Rožnov pod Radhoštěm* [online]. Brno, 2020. Dostupné z: <https://theses.cz/id/r8zapx/>

HOUŠKOVÁ, Vendulka. *Historie školství v Blatnici pod Svatým Antonínkem* [online]. Olomouc, 2020. Dostupné z: <https://theses.cz/id/yicqeu/>

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Zpráva o vývoji českého regionálního školství od listopadu 1989.* [online]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/>

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Strategie celoživotního učení ČR.* [online]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/>

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2030+.* [online]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/>

Škola Komňa, Kronika I. *Obecné školy Komňa (1881-1956), v držení obce.*

Škola Komňa, Kronika II. *Obecné školy Komňa (1930-1956), v držení obce.*

Státní okresní archiv v Uherském Hradišti, *Kronika Národní školy Komňa (1956-1996).*

Výroční zpráva o činnosti školy (šk. r. 2019/2020), Základní škola Komňa, v držení školy.

Výroční zpráva o činnosti školy (šk. r. 2020/2021), Základní škola Komňa, v držení školy.

Obec Komňa, Kronika II. Obec Komňa (1976- současnost), v držení obce.

Anotace

Jméno a příjmení:	Eliška Velíková
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	Mgr. Eva Dvořáková Kaněčková, Ph.D.
Rok obhajoby:	2022

Název práce:	Historie školy Jana Amose Komenského v Komni
Název v angličtině:	History Of The Jan Amos Comenius School In Komňa
Anotace práce:	<p>Cílem práce je popsat a analyzovat hlavní mezníky vývoje Základní školy v Komni na pozadí makrohistorického vývoje českého školství. Prvním krokem je stanovení významných mezníků, mezi které patří založení školy, právní změny a legislativa, politické změny a změny v oblasti společenského žití. Další krok je porovnání obecného vývoje českého školství a školství v obci Komňa, kdy je výzkum zaměřen na zlomové okamžiky a na následky jednotlivých celospolečenských událostí.</p>

Klíčová slova:	Historie školství, základní škola, Komňa
Anotace v angličtině:	The aim of this bachelor thesis is to describe and analyze the main milestones of the development of the Primary School in Komňa against the background of the macrohistorical development of Czech education. The first step is to set important milestones, which include the establishment of the school, legal and legislative changes, political changes and changes in social life. The next step is to compare the general development of Czech education and schooling in the village Komňa, where the research is focused on turning points and the consequences of individual societal events.
Klíčová slova v angličtině:	History of Education, elementary school, Komňa
Rozsah práce:	34 stran
Jazyk práce:	Český jazyk